

SECCIÓ DE FILOSOFIA I CIÈNCIES SOCIALS

Membres numeraris

Xavier Rubert de Ventós

El senyor Xavier Rubert de Ventós és un dels tres o quatre filòsofs catalans vius més coneguts, fins i tot d'un públic ampli. Va néixer a Barcelona fa seixanta-cinc anys, el 1939. Va fer paral·lelament els estudis de dret i de filosofia, com era habitual entre els filòsofs catalans d'abans de la Guerra, i es va llicenciar en aquestes dues disciplines el 1961 i el 1962, respectivament. Es va doctorar en filosofia a la Universitat de Barcelona el 1964 amb una tesi sobre estètica. A partir d'aquesta data va ser professor de filosofia, primer a la Universitat de Barcelona, després a la Universitat Autònoma de Barcelona i, finalment, a la Universitat Politècnica de Catalunya, on és ca-

tetràtic d'Estètica i Composició (a l'Escola Tècnica Superior d'Arquitectura) des del 1973. És membre fundador del Col·legi de Filosofia de Barcelona (1976), creador de la Càtedra Barcelona - Nova York de Llengua i Cultura Catalanes (1977) i, poc després, membre fundador del New York Institute for Humanities i de l'Institut d'Humanitats de Barcelona, del qual és president. Ha estat professor visitant a la Universitat de Cincinnati (Ohio), *Santayana fellow* de la Facultat de Filosofia de la Universitat de Harvard i *visiting scholar* de la Facultat d'Arquitectura de la Universitat de Califòrnia a Berkeley. També ha fet cursos a les Universitats de Mèxic i de Caracas. En un altre ordre de coses, ha estat diputat a les Corts espanyoles (1984-1986) i al Parlament europeu (1986-1994).

És autor d'una extensa producció filosòfica: uns vint-i-cinc llibres (a part de molts articles i altres col·laboracions), que es poden ordenar en quatre grups: d'estètica, de teoria de la cultura, de filosofia pràctica (ètica i filosofia política) i de filosofia general, més alguns treballs sobre filosofia catalana i alguns assaigs de tipus més literari. Aquesta ordenació dels seus escrits no és una classificació estricta, perquè de fet pràcticament tots els seus temes són poc o molt transversals, però em resulta pràctic seguir-la per fer-ne la presentació.

a) Les obres d'estètica estan representades sobretot per la trilogia formada per *El arte ensimismado* (1963), *Teoría de la sensibilidad* (1968) i *La estética y sus herejías* (1973). Em paro una mica en les dues primeres. *El arte ensimismado*, la seva «tesina» de filosofia, escrita als vint-i-tres anys però que revela ja una insòlita maduresa, és un intent de comprensió de l'art abstracte a partir de la categoria de *ensimismamiento* (entotsolament), que fa llum sobre les arts plàstiques, l'arquitectura, la literatura, el teatre, la música, el cinema o la filosofia mateixa. *Teoría de la sensibilidad*, la seva tesi doctoral, publicada primer en català i l'any següent en castellà, després de donar una visió històrica i teòrica de l'art modern, fa una teoria general de l'art contemporani com a «art implicat» (una altra categoria original, que mostra l'art no com a fenomen aïllat, sinó immers en el conjunt de la cultura a la qual dóna una certa «forma»). La tesi de Rubert va donar lloc fins i tot a una polèmica pública, de to amable, amb el pintor Antoni Tàpies, que s'havia sentit al·ludit. Aquesta trilogia fa del seu autor, indiscutiblement, el principal referent català de l'estètica filosòfica.

b) Entre les obres de teoria de la cultura, que voregen la sociologia del coneixement, cal recordar *Utopías de la sensibilidad y métodos del sentido* (1973) i sobretot *De la modernidad. Ensayo de filosofía crítica* (1980), llibre que, practicant *avant la lettre* una certa forma de *deconstrucció*, fa un diagnòstic de la modernitat i del que després seria anomenat *postmodernitat*, i que proporciona potser les claus de tot el seu pensament.

c) Hi ha també les obres de filosofia pràctica (ètica i filosofia política). L'interès de Rubert per l'ètica aflora ja en *Moral y nueva cultura*, una obra del 1971, reeditada més

tard amb el títol més simple de *Moral* (1986) i repensada totalment en el nou llibre *Ética sin atributos* (1996). Posteriorment, la seva reflexió en el camp de la filosofia pràctica, que es va anar desplaçant cap a la política arran de la seva experiència de diputat, ha donat lloc a llibres com ara *Europa y otros ensayos* (1986), *El laberinto de la hispanidad* (1987), *El cortesà i el seu fantasma* (1991), *Nacionalismos* (1994) o *Catalunya, de la identitat a la independència* (1999).

d) Dels llibres que cal considerar de filosofia general, podríem recordar *Per què filosofia* (1983), *Filosofía y/o política* (1984) o, darrerament, *Filosofia d'estar per casa* (2004).

A aquest conjunt de publicacions, cal afegir-hi encara llibres sobre el pensament català, com ara *Pensadors catalans* (1987) o bé assaigs de tipus més literari, entre els quals sobresurt, pel meu gust, *Ofici de Setmana Santa* (1978).

Alguns d'aquests llibres han estat traduïts a l'anglès.

Rubert ha rebut diversos premis, com ara la Lletra d'Or de la Literatura Catalana, el Premi Anagrama d'Assaig o el Premi Josep Pla, i ha estat distingit amb la Creu de Sant Jordi de la Generalitat de Catalunya.

No està emmarcat en cap escola filosòfica, quan per generació li hauria tocat de formar part dels «analítics» o dels «dialèctics» (si m'és permès d'utilitzar els eufemismes que es feien servir a la darrereria de la dictadura per designar els neopositivistes i els marxistes). Els seus mestres principals van ser José Luis L. Aranguren i Josep M. Calsamiglia. Reconeix influències de l'existencialisme (Kierkegaard i Sartre), de l'estructuralisme, de l'Escola de Frankfurt i de la tradició catalana (Eugeni d'Ors, Joan Crexells i Francesc Mirabent, a més de l'esmentat Josep M. Calsamiglia).

El seu compromís amb la cultura catalana està fora de dubte. Activista antifranquista amb molts anys sense passaport, va publicar ja a l'època de la dictadura alguns dels seus llibres en català abans que en castellà, va crear (com ja he recordat) la Càtedra Barcelona - Nova York de Llengua i Cultura Catalanes, ha pultat en la tradició filosòfica del nostre país i la seva reflexió política culmina en el llibre ja citat *Catalunya, de la identitat a la independència*, de títol prou significatiu. No és cap casualitat que fes, el 1991, la primera intervenció en català al Parlament Europeu, reivindicant el dret d'expressar-s'hi en la seva llengua.

Vull fer constar, per acabar, que Rubert és home de tracte afable, que em consta que se sentiria molt honorat de ser membre de l'IEC i que, si és el cas, està molt ben disposat a col·laborar en les tasques de l'Institut.

Text llegit pel senyor Pere Lluís Font en el Ple del dia 4 d'abril de 2005